

Наталія Мазур,
студентка 2-го курсу кафедри соціально-економічних дисциплін
Комунального закладу вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»

Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як напрям діяльності прокурора у кримінальному провадженні

Діяльність прокурора на стадії досудового розслідування пов'язана не лише із реалізацією наглядових повноважень, а й зі здійсненням функції процесуального керівництва. Такий висновок можна зробити у зв'язку з тим, що повноваження прокурора, визначені у КПК України, є не просто владними, а владно-розпорядчими. Керуючи роботою слідчого, беручи безпосередньо участь у провадженні слідчих дій, своєчасно вказавши на помилки, що були допущені під час розслідування, прокурор набуває фактичної і юридичної можливості наполегливо обстоювати в суді власні погляди стосовно доведеності факту злочину і винуватості підсудного [1, с. 148].

У сучасному вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві вживається термін «керівництво» (ст. 36 КПК України) [2]. Однак слідчому все-таки надано певну самостійність. Про це йдеться у ч. 5 ст. 40 КПК України. Зокрема, слідчий, здійснюючи належні йому повноваження, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, які не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади та місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

Зміст процесуального керівництва полягає в тому, що прокурор безпосередньо в повному обсязі або частково бере участь у розслідуванні, несе відповідальність за результати розслідування, тобто фактично є «господарем» кримінальної справи. Однак ця концепція не була реалізована повною мірою в КПК, оскільки законодавець не надав прокурору основного з повноважень у здійсненні процесуального керівництва – самостійно відстороняти та замінити слідчого [3].

Метою нагляду є виявлення та усунення допущених у діяльності правоохоронних органів порушень закону, а також недопущення їх вчинення у майбутньому. Тобто нагляд спрямований на забезпечення законності в діяльності не лише органів, що здійснюють досудове розслідування, а й правоохоронних органів загалом. Метою ж процесуального керівництва є всебічне, повне та неупереджене дослідження всіх обставин кримінального провадження, для того щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності, і жоден невинний не був засуджений. Процесуальне керівництво здійснюється у конкретному кримінальному провадженні та стосується органу(посадової особи), що проводить досудове розслідування [4].

За змістом відповідних статей чинного КПК України прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим

розслідуванням, перебуває вже «поруч і разом зі слідчим». Прокурор у такому разі безпосередньо керує діями органу досудового розслідування щодо проведення певних процесуальних або слідчих дій, бере активну участь у проведенні будь-якої процесуальної, слідчої дії або сам проводить їх.

Здійснюючи процесуальне керівництво, прокурор безпосередньо несе відповідальність за своєчасність та законність прийняття органами досудового розслідування процесуальних рішень, а також проведення слідчих дій, спрямованих на встановлення та перевірку доказів у кримінальному провадженні, отримання таких доказів з підстав та у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, дотримання правил їх належності та допустимості. Порушення встановленого законом порядку проведення слідчих дій та отримання за їх результатами доказів, наявність недопустимих доказів негативно впливає на можливість їх використання прокурором під час судового розгляду, звужує доказову базу прокурора у процесі як сторони кримінального провадження [5].

Таким чином, по-перше, положення щодо процесуального керівництва досудовим розслідуванням не вказує на нову функцію прокуратури, а дає узагальнену назву процесуальної форми реалізації конституційної функції нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудовий розгляд.

По-друге, за правовою природою наведені у ч. 2 ст. 36 КПК України повноваження прокурора є владно-розпорядчими і характерні керівництву.

По-третє, в сучасних умовах необхідність спеціального виділення «процесуального керівництва як форми прокурорського нагляду» обумовлено тим, що за правовою ідеологією КПК України впроваджується принцип «незмінності прокурора при проведенні конкретного кримінального провадження», відповідно до якого процес формування обвинувачення в ході досудового кримінального провадження та підтримання його в суді буде забезпечуватися одним прокурором [6, с. 157].

По-четверте, у цьому положенні не йдеться про якусь нову функцію прокуратури («процесуальне керівництво досудовим розслідуванням»), а наведено узагальнену назву процесуальної форми реалізації конституційної функції нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання, досудове розслідування та оперативно-розшукову діяльність.

По-п'яте, на практиці приклади реалізації функції прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва розслідуванням застосовувались і раніше (навіть без прямої вказівки про це в законі).

Класифікуючи завдання процесуального керівництва досудовим розслідуванням залежно від значущості і функціональної направленості, їх можна розділити на базові (які впливають із встановлених законами

обов'язкових напрямків діяльності прокурора) і конкретно-функціональні (які впливають з конкретного історичного періоду і ролі органів прокуратури в боротьбі зі злочинністю на цьому етапі, що визначаються Генеральним прокурором у його наказах і вказівках) [7].

Отже, аналіз повноважень прокурора, якими він наділений під час досудового розслідування кримінальних справ, свідчить про те, що поряд із функцією нагляду прокурор здійснює функцію процесуального керівництва розслідуванням, що є значно ширшим, ніж просто метод (спосіб) здійснення наглядової діяльності, виходить за її межі і є окремою функцією прокурора зі своїми завданнями, цілями та формами реалізації. Мета такого керівництва – правильне і підставне порушення кримінальних справ та забезпечення швидкого, повного і всебічного розслідування [8].

Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням є напрямом діяльності прокурора, який здійснюється з використанням владно-розпорядчих повноважень з організації законності порушення кримінальних справ, визначення найбільш ефективних напрямів проведення досудового розслідування, активізації зусиль органів дізнання та досудового розслідування, спрямованих на повне, всебічне, об'єктивне й достовірне встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальній справі та забезпечення дотримання в процесі розслідування вимог законодавства України.

Література

1. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х томах / За заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків : Право, 2012. 1432 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: № 4651-VI / zakon.rada.gov.ua/go/4651-17.
3. Татаров О. Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України: теоретико-правові та організаційні засади (за матеріалами МВС): монографія. Донецьк: ВПП Промінь, 2012. 640 с.
4. Мулик К. Т. Теоретичні аспекти початку досудового розслідування. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». № 4. 2022. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267747/263580>.
5. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Особлива частина) / Хабло О. Ю., Степанов О. С., Климчук М. П. та ін. Київ: НАВС, 2012. 200 с.
6. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Особлива частина : підручник. Академічне видання. Київ : Алерта, 2014. 420 с.
7. Кримінальний процес [текст] : підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 544 с.

8. Тertiшник В. М. Удосконалення процесуального статусу слідчого: старі та нові проблеми. *Вісник прокуратури*. 2002. № 1. С. 38-44.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Рада аспірантів юридичного факультету

Студентська організація юридичного факультету

Студентський науковий гурток
«Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

09 травня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 215 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**